

คู่มือการสำรวจข้อมูลการผลิตพืชเล็กด้วย
วิธีการประเมินอย่างรวดเร็วในชนบท
(Rapid Rural Appraisal : RRA)

ส่วนสารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	หน้า
1.1 คำนำ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการสำรวจ	1
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการสำรวจ	
2.1 การดำเนินการในหน่วยตัวอย่างขั้นตอนที่ 1 (หมู่บ้านตัวอย่าง)	2
บทที่ 3 หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกพื้นที่และตัวอย่าง	
3.1 การกำหนดพื้นที่สำรวจ	3
3.2 การเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง	3
3.3 เกณฑ์เนื้อที่ขั้นต่ำ	3
3.4 การเลือกครัวเรือนตัวอย่าง	3
บทที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการสำรวจ	
4.1 การเตรียมการก่อนลงพื้นที่	4
4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	4
4.3 การตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล	4
บทที่ 5 การบันทึก ตรวจสอบ และประมวลผลข้อมูล	
5.1 การบันทึกข้อมูล	5
5.2 การตรวจสอบและบรรณาธิกรณ์	5
บทที่ 6 การวิเคราะห์และจัดทำรายงาน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับจังหวัด	6
6.2 การจัดทำรายงานสรุปสถานการณ์การผลิต	6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 คำนำ

ข้อมูลสินค้าเกษตรมีความสำคัญ เพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางและนโยบายด้านการผลิตและการตลาด ดังนั้น การมีข้อมูลสินค้าเกษตรที่จำเป็น จึงเป็นภารกิจที่สำคัญของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยมีศูนย์สารสนเทศการเกษตรและสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 – 12 รับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการผลิตข้อมูลดังกล่าว เพื่อเสนอผู้บริหารนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยข้อมูลที่ี้ต้องมีความถูกต้อง แม่นยำ น่าเชื่อถือ รวดเร็ว และทันต่อความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล

ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตข้อมูล โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่สำรวจข้อมูลภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สำรวจจากศูนย์สารสนเทศการเกษตร เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 – 12 ล้วนเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ได้ข้อมูล ซึ่งที่ถูกต้อง และมีคุณภาพ จึงต้องมีความเข้าใจในระเบียบวิธีการสำรวจ การสำรวจข้อมูลภาคสนาม การบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลผลการสำรวจและการพิจารณาข้อมูล โดยนำเอาหลักการ แนวทางและวิธีการปฏิบัติที่ได้จากคู่มือเล่มนี้ ไปใช้ในการปฏิบัติงานสำรวจข้อมูลภาคสนามอย่างถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องตามหลักวิชาการสถิติ

1.2 วัตถุประสงค์ของการสำรวจ

- 1) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสินค้าพืชสวน ได้แก่ มะนาว ส้มเขียวหวาน กระจับปี่เขียว และหน่อไม้ฝรั่ง ปี 2568
- 2) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปริมาณการขายของทุกสินค้าในแต่ละเดือน
- 3) เพื่อนำข้อมูลไปกำหนดนโยบายต่างๆทั้งด้านการส่งเสริมการผลิต และการตลาด

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการสำรวจ

การสำรวจข้อมูล มะนาว ส้มเขียวหวาน กระเจี๊ยบเขียว และหน่อไม้ฝรั่ง ปี 2568 ใช้การสำรวจภาวะการผลิต (RRA) เพื่อจัดทำข้อมูลปริมาณการผลิตพืชสวน ปี 2568 โดยใช้แผนการเลือกตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศูนย์สารสนเทศการเกษตร (ศสส.) เลือกจังหวัด อำเภอ และตำบล จากนั้นสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 (สศท.1-12) เลือกหมู่บ้านตัวอย่างด้วยวิธีเลือกหน่วยตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 2 สศท.1-12 สอบถามผู้รู้หรือผู้นำหมู่บ้าน จำนวน 1 ราย และเลือกครัวเรือนตัวอย่างที่ปลูกพืชนั้น ๆ จำนวน 3 ครัวเรือน ด้วยวิธีเลือกหน่วยตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ระเบียบวิธีการสำรวจ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การดำเนินการในหน่วยตัวอย่างขั้นตอนที่ 1 (หมู่บ้านตัวอย่าง)

การสำรวจภาวะการผลิต (RRA) เพื่อจัดทำข้อมูลปริมาณการผลิตพืชสวน ปี 2568 ศสส. เลือกจังหวัด อำเภอ และตำบล จากนั้นสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 (สศท.1-12) เลือกหมู่บ้านตัวอย่างด้วยวิธีเลือก หน่วยตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ขอบเขตของประชากรคือ จังหวัด หลักการดำเนินงาน มีดังนี้

2.1.1 กรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) กรอบตัวอย่างอาจใช้กรอบตัวอย่างจากจากปีที่แล้ว ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกร หรืออื่น ๆ ตามที่ สศท. ปรับปรุงให้ในระบบ

2.1.2 หมู่บ้านตัวอย่าง ขั้นตอนนี้เป็นการเลือกหมู่บ้านตัวอย่างด้วยวิธีเลือก หน่วยตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเจ้าหน้าที่สำรวจจะต้องเลือกหมู่บ้านตัวอย่างเพื่อเข้าไปสำรวจพืชนั้น ๆ ในตำบลที่ ศสส. กำหนด โดยหลักเกณฑ์ในการเลือกหมู่บ้านตัวอย่างของสินค้าแต่ละชนิด มีดังนี้

ตารางที่ 2.1 หลักเกณฑ์ในการเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง

	พื้นที่ต่อหมู่บ้านน้อย (ไร่)	เกณฑ์อนุโลมพื้นที่ต่อหมู่บ้านสำหรับ จังหวัดตามหมายเหตุ (ไร่)	หมายเหตุ : จังหวัดที่ใช้พื้นที่ต่อหมู่บ้านตาม เกณฑ์อนุโลม
มะนาว	100	20	สุโขทัย นครศรีธรรมราช ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี นครปฐม
ส้มเขียวหวาน	100	20	แม่ฮ่องสอน ปทุมธานี พิจิตร
กระเจี๊ยบเขียว	50	10	อ่างทอง นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี
หน่อไม้ฝรั่ง	50	10	ชัยภูมิ นครสวรรค์ ประจวบคีรีขันธ์

บทที่ 3

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกพื้นที่และตัวอย่าง

3.1 การกำหนดพื้นที่สำรวจ

ศูนย์สารสนเทศการเกษตรเป็นผู้กำหนดจังหวัด อำเภอ และตำบลเป้าหมาย โดยพิจารณาจากกรอบพื้นที่ที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 ปรับปรุงล่าสุด และความสำคัญด้านการผลิตพืชเป้าหมาย

3.2 การเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 ดำเนินการเลือกหมู่บ้านตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจาก (1) มีการปลูกพืชที่สำรวจตามหลักเกณฑ์ด้านเนื้อที่ขั้นต่ำ (2) เป็นพื้นที่ที่สามารถสะท้อนสถานการณ์การผลิตของจังหวัดได้

3.3 เกณฑ์เนื้อที่ขั้นต่ำ

กำหนดเกณฑ์เนื้อที่ต่อหมู่บ้าน และเกณฑ์อนุโลมสำหรับบางจังหวัด ตามชนิดพืชที่กำหนดไว้ เพื่อให้การสำรวจมีความครอบคลุมและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

3.4 การเลือกครัวเรือนตัวอย่าง

ให้เลือกครัวเรือนผู้ปลูกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน โดยต้องเป็นครัวเรือนที่มีคุณสมบัติตามนิยามผู้ปลูกของพืชแต่ละชนิด

บทที่ 4

ขั้นตอนการดำเนินการสำรวจ

4.1 การเตรียมการก่อนลงพื้นที่

- (1) ศึกษาคู่มือและแบบสอบถามให้เข้าใจตรงกัน
- (2) ประสานผู้นำชุมชนหรือผู้รู้ในพื้นที่ล่วงหน้า
- (3) เตรียมอุปกรณ์และเอกสารที่จำเป็น

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

- (1) เข้าพบผู้นำหมู่บ้านหรือผู้รู้ เพื่อสอบถามภาพรวมสถานการณ์การผลิต
- (2) สอบถามข้อมูลพืชเป้าหมาย และพืชสำคัญอื่นในพื้นที่เพิ่มเติม 1–2 ชนิด
- (3) ดำเนินการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างตามแบบสำรวจที่กำหนด

4.3 การตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล

เจ้าหน้าที่สำรวจต้องตรวจสอบความสมบูรณ์และความสมเหตุสมผลของข้อมูลในแบบสอบถามทุกชุดก่อนออกจากพื้นที่

บทที่ 5

การบันทึก ตรวจสอบ และประมวลผลข้อมูล

5.1 การบันทึกข้อมูล

ให้บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมประมวลผลที่ศูนย์สารสนเทศการเกษตรกำหนด โดยใช้รหัสและรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน

5.2 การตรวจสอบและบรรณาธิกรณ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และปรับแก้ตามหลักวิชาการ ก่อนส่งต่อให้ศูนย์สารสนเทศการเกษตร

บทที่ 6

การวิเคราะห์และจัดทำรายงาน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับจังหวัด

ศูนย์สารสนเทศการเกษตรดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้า โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของเนื้อที่ ผลิตผล และผลิตผลต่อไร่ พร้อมระบุสาเหตุ

6.2 การจัดทำรายงานสรุปสถานการณ์การผลิต

จัดทำรายงานสรุปข้อมูลสถานการณ์การผลิตระดับจังหวัด ตามรูปแบบที่กำหนด และเสนอผลการวิเคราะห์ต่อคณะกรรมการสารสนเทศการเกษตร